

Ж.Б. КУДЬЯРОВА, Б.К. ДІНІСТАНОВА, М. НӘЖІПҚЫЗЫ

әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕГІ СТУДЕНТТІҢ ӨЗІНДІК ЖҰМЫСЫНЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Аңдатпа. Ұсынылып отырған мақалада кәсіби білікті, шығармашылыққа бейім тұлғаларды қалыптастырудағы студенттің өзіндік жұмысының маңыздылығы көрсетілген. Студенттің өзіндік жұмысындағы мақсат – жаңа білім алу әдістерін игеру, әлеуметтік құбылыстар мен үдерістерде өзіндік талдау машықтарын иемдену, тәжірибелік әрекеттің ғылыми негіздерін күшейту болып табылады. Мақалада студенттің өзіндік жұмысын ұйымдастыру формаларына талдау жасалған. Нәтижесінде студенттің өзіндік жұмысын дұрыс ұйымдастыру оқуды басқаруды оңтайландыратындығы, сонымен қатар, оқу үдерісінің тиімділігі мен әділдігін айтарлықтай жоғарылататындығы көрсетілген.

Кілтті сөздер: жоғары оқу орны, студенттің өзіндік жұмысы, шығармашылық ізденіс, біліктілік.

Кіріспе

Қазіргі заман үшін адамнан икемділікті, мобилділікті, жаңа жағдайларға бейімделе алуды, әр түрлі ақпарат көздерімен жұмыс жасауға деген қабілеттілікті, өзінің кәсіби деңгейін арттырып отыруды талап ететін жаңарулар мен өзгерістердің жоғары жылдамдығы тән. Осыған орай жоғары білімнің мақсаттарының бірі болып дүниетанымы мен ойлау стилі тек заманауи жағдайларға жауап беріп қана қоймай, алға қарай дамуға бағытталған белсенді, шығармашылыққа бейім, кәсіби дайындалған тұлғаларды қалыптастыру саналады.

Жоғарғы мектеп алдында тұрған негізгі мәселелердің біріне мамандарды даярлау сапасын арттыру жатады.

Адамдардың кәсіби қалыптасуына әсер ететін факторлардың біріне жоғарғы білім жатады. Сондықтан ұсынылып отырған білім сапасына қарай жеке адамның жетістікке жетуі, барлық қоғамның да толықтай дамуы анықталады. Білімнің жетістікке жету көрсеткіштерінің бірі болып оқудағы қиындықтарды жеңу үрдісіндегі әрекеттері мен өзіндік көзқарас қалыптастыруға қажетті студенттердің өз бетінше әрекет ете білуі саналады. Кез келген жас маман негізгі білімге, кәсіби қабілет пен өз кәсібіне қатысты машықтарға ие болуы, жаңа мәселелерді шешу бойынша шығармашылық және зерттеушілік тәжірибеге, әлеуметтік-бағалау саласындағы тәжірибеге ие болуы тиіс. Білімнің соңғы екі құраушысы студенттердің өз бетінше жұмыс жасауы кезінде қалыптасады.

Студенттердің өзіндік жұмысындағы мақсат – жаңа білім алу әдістерін игеру, әлеуметтік құбылыстар мен үрдістерде өзіндік талдау машықтарын иемдену, тәжірибелік әрекеттің ғылыми негіздерін күшейту.

Студенттердің өзіндік жұмысының (СӨЖ) мәні оның мобилділік, жағдайды болжай алу қабілеті мен оған белсенді әсер ете білуі, өз бетінше бағалау секілді біліктілік сипаттамаларының параметрлерін қалыптастыруға, студенттердің өз еңбектерінің оң нәтижелерін көруі мен жетілген жетістіктер жанама мүдделердің тікелей мүдделерге айналуына қабілетті бола білуіне әсер етуінде [1].

Негізгі бөлім

Студенттердің өзіндік жұмысына оның әр түрлі формаларын жатқызуға болады: конспект жазу, құжаттармен, алғашқы ақпарат көздерімен жұмыс; дәріс материалдарын аяқтау не рәсімдеу; материалдарды оқулық, қосымша нұсқаулар және басқа да ақпарат көздері мәліметтерімен толықтыру; мәнжазбалар жазу; семинарларға, практикалық сабақтарға, конференцияларға, дөңгелек үстелдерге дайындық; оқу және зерттеушілік бағыттары бойынша мәселелерді талдау; іскерлік ойындарға дайындық; курстық жұмыстар мен жобаларды орындау; емтихандарға, сынақтарға дайындық және ақырында – дипломдық жоба орындау. Осыған орай, студенттің өзіндік жұмысы келесі мүмкіндікті береді:

- білімнің тереңдеуі мен ұлғаюына;
- танымдық әрекетке қызығушылықты дамыту;
- білім үрдісін қабылдауға дайындық;
- танымдық және шығармашылық қабілеттіліктерді дамыту.

Пән бойынша өзіндік жұмыстарды сәтті орындау келесі шарттармен қамтамасыз етіледі:

- оқу тапсырмаларын белсендіру;
- мақсаттарды, тапсырмаларды нақты қоя білу;
- тапсырманы орындаудағы реттілікті анықтау;
- топтық және жеке дара кеңес берулер жүргізу;
- есептелік формасын, жұмыс көлемін және нәтижелерді беру мерзімін анықтау;
- тапсырманың жекешелендірілуі.

Студенттердің өзіндік жұмысын бақылауды ұйымдастыру студенттің тиімді жұмысының міндетті базасы. Бұл кезде келесі талаптарды орындау қажет:

- өзіндік жұмыс көлемін арттырмастан бұрын тапсырмалар күрделілігін біртіндеп арттыра отырып, өзіндік машықтарды қалыптастыру;
- орындалатын жұмыстың шығармашылық элементтерін, статикалық материалдарды тандауды, практикалық тәжірибені жалпылауды, ғылыми зерттеу жүргізуді енгізу;
- оқытушы студенттің өзіндік жұмысын басқаруы керек, қойылған тапсырмалар сатыларының орындалу мониторингін жүргізуге, оқудың әрбір сатысында студентке көмектесіп нұсқау көрсетуге міндетті [2-4].

Студенттердің белсенді өзіндік жұмысы тұрақты және байсалдық ынталандыру болған жағдайда ғана мүмкін. Ең күшті ынталандырушы фактор – алдағы тиімді кәсіби әрекетке дайындық.

Өзіндік жұмыстарды белсендіруге қабілетті ішкі факторларды қарастыралық:

- Орындалатын жұмыс пайдалылығы. Егер студент өзінің жұмыстары дәрістік жұмыстарда, әдістемелік нұсқауда, зертханалық жұмыстарда, баспаларда жарияланатынын білсе, онда тапсырманы орындауға деген қарым-қатынас жақсы жағына қарай өзгереді, және орындалатын жұмыс сапасы да артады. Бұл кезде студентті психологиялау дайындау, оған ол орындайтын жұмыстың қаншалықты маңызды екенін көрсету керек.

- Студенттердің шығармашылық жобаларға қатысуы. Бұл қандай да болмасын кафедрадағы ғылыми-зерттеу, тәжірибелік-нұсқаулық немесе әдістемелік жұмыстарға қатысуы түрінде болуы мүмкін.

- Маңызды ынталандыру факторына қарқынды педагогиканы жатқызуға болады. Ол оқу үрдісіне белсенді әдістерді, ең алдымен инновациялық және ұйымдастырушылық-әрекетке негізделген ойын тренингтерін енгізуге алға тартады. Мұндай ойындарда нысан туралы бірсарынды жеке білімдерден жан-жақты білімдерге өту, оның маңызды қарама-қайшылықтарды көрсете отырып модельденуі жүзеге асады.

- Пәндік сабақтар бойынша олимпиадаларға, ғылыми-зерттеу немесе қолданбалы жұмыс байқауларына қатысу;

- Білімді бақылауда ынталандырушы факторларды қолдану (жинақтаушы бағалар, рейтинг, тестілер, стандартты емес емтихан үдерістері). Бұл факторлар белгілі бір жағдайларда студенттерді ең күшті ынталандырушы фактор ретінде бәсекелестікке итермелейді.

- Оқу мен шығармашылық әрекетте студенттердің жетістіктері үшін ұмтылдырылуы (шәкіртақылар, үлгі ету, белсендіру баллдары) және нашар үлгерім үшін жазалаулар. Мысалы, мерзімінен бұрын тапсырылған жұмыс үшін жоғары баға қою және керісінше жағдайда оны түсіру.

- Аудиторияда және одан тыс орындалатын тапсырмаларды дараландыру, және оларды үнемі жаңартып отыру.

- Қарқынды оқу жұмысында ең алдымен ынталандырушы фактор болып оқытушы тұлғасы саналады. Оқытушы студент үшін маман, шығармашылық тұлға ретінде үлгі бола алады. Оқытушы студентке өзінің шығармашылық мүмкіндігін ашуда, өзінің ішкі дамуын анықтауда көмектесе алады.

- Оқу үрдісінің ынталандырылуы циклдік оқыту секілді оқу үрдісінің ұйымдастырылу формасын қолдану кезінде өзіндік оқу үрдісін ынталандыру күшейе түседі ("ойландыру әдісі"). Бұл әдіс материалды игеруді қарқынды етуге мүмкіндік береді, себебі қандай да бір пән бойынша сабақтар интервалын қысқарту курс мазмұнын үнемі бақылауды талап етеді және ұмытшақтық деңгейін төмендетеді. Сабақтардың бұл түрінің алуан түрлілігі болып курстың бірнешеуін қамтитын және жанама тапсырмалардың шешілуіне бағытталған көпсағаттық практикалық сабақтар жүргізу саналады.

Студенттің өзіндік жұмысы репродуктивті немесе жаттықтырушы дейгейге, қайта құрылымдық немесе шығармашылық, ізденістік деңгейге ие. СӨЖ-дердің келесі деңгейлері болады:

- жаттықтырушы өзіндік жұмыстар (тапсырмаларды шешу, кестелер, графиктер толтыру). Студенттің танымдық әрекеті тануда, түсінуде, есте сақтауда пайда болады. Мұндай жұмыстардың мақсаты — білімді бекіту, қабілеттілік пен машықтарды қалыптастыру.

- құрылымдық өзіндік жұмыстар (жоспарлар құру, тезистер, аннотация жасау). Бұл деңгейде мәнжазбалар орындауға болады.

- шығармашылық өзіндік жұмыс мәселелік жағдайды талдауды, жаңа ақпарат алуды талап етеді. Студент өз бетінше шешу әдістері мен құралдарын таңдай алады (оқу-зерттеу тапсырмалары, курстық және дипломдық жұмыстар).

Студенттердің өзіндік жұмысын ұйымдастыру үрдісі келесі үш сатыдан тұрады:

- дайындық сатысы (мақсаттарды анықтау, бағдарлама құру, әдістемелік қамтамасыз етуді, жабдықтарды дайындау);

- негізгі саты (бағдарламаны жүзеге асыру, ақпарат іздеу амалдарын қолдану, білімді игеру, өңдеу, қолдану, беру, нәтижелерді тіркеу, жұмыс үрдісін өздігінен ұйымдастыру);

- қорытынды (зерттеудің маңыздылығын бағалау мен нәтижелерді талдау, оларды жүйелендіру, бағдарлама тиімділігі мен жұмыс қабылдауын бағалау, еңбекті оңтайландыру бағыттары жөніндегі қорытындылар жасау).

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің химия және химиялық технология факультетіндегі «Кристаллохимия» курсына оқу аясында студенттер жекелей және топтық жобалар жасайды және оқу жылында оны бекітілген тапсыру апталарында қорғайды. Жобамен жұмыс сатыларына толығырақ тоқталайық. Жобамен жұмыс сатылары:

- жобалық тапсырма жасау;
- жұмыс жоспарын жасау;
- ақпаратты іздеу;
- жобаны аяқтау және есеп беру.

Студенттердің жобалау жұмыстарын бағалау өлшемдері:

1. Коммуникативті тапсырмаларды шешу: нақты құрылым (ену, негізгі бөлім, қорытынды), мазмұндау логикасы, мақсаттарды айқын қоя білу және тапсырманы түсіндіру сәйкестігі.
2. Өзара әрекеттесу: сұрақтарға жауап бере білу, пікірталас жүргізу білу.
3. Жалпы көзқарас, материалды меңгеру, иемдену.

Өзіндік жұмыс барысында оқытудың маңызды функциясы жүргізілу керек, ол – білімді бекіту, жаңа білім алу, сонымен қатар оларды тұрақты қабілет пен машыққа айналдыру.

Қорытынды

Қазіргі заманғы жоғарғы мектепте студенттердің өзіндік жұмысын ұйымдастыру оқытудың барлық үрдісінің маңызды бағытына айналуға болашақ мамандардың танымдық белсенділігін арттыру қажеттілігінен, оқыту үрдісін есте сақтау мектебінен ойлау мектебіне айналдыруға негізделген. Қазіргі заманғы маман көбіне ізденістік сипаттағы мәселелерді

шешеді. Сондықтан жоғарғы мектеп тек маман дайындап қана қоймай, шығармашылық тұлға қалыптастыруы керек. Осыдан жоғарғы оқу орындарындағы жұмыстарды жетілдірудің бастапқы жолдарының бірі – акпараттандырылған оқыту формасының басқарылатын формаға өтуі, студенттердің қабілеттіліктерін анықтау мен олардың дамуын қалыптастыру. Міне, сондықтан да өзіндік дамуға қабілетті оқыту формасы маңызды болып табылады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Садыкова, О. И. Теоретико-методологические основы развития познавательной самостоятельности студентов в учебном процессе технического вуза. / О. И. Садыкова // Сб. науч. работ докторантов, аспирантов и соискателей психолого-педагогических кафедр ТГПУ им. Л. Н. Толстого. - Тула: Изд-во ТГПУ им. Л. Н. Толстого, 2001. - С. 109-113.
2. Зимина И.В., Мазурская З.Я. О самостоятельной работе студентов. Ж. «Специалист» № 11, 2005 г.
3. Кукушкин В.С. Введение в педагогическую деятельность: Учеб. пособие /. – Ростов н/Д: МарТ, 2002. – 217 с.
4. Асанов Н. Өзіндік жұмыстардың ерекшеліктері. -Алматы, 2004.

Аннотация

Кудьярова Ж.Б., Діністанова Б.Қ., Нәжіпқызы М. **Значимость самостоятельной работы студентов в процессе образования** // «Педагогика и психология, №1 (26), 2016».

В статье показана значимость самостоятельной работы студентов в формировании творческой, профессионально подготовленной личности. Цель самостоятельной работы – освоение методов получения новых знаний, приобретения навыков анализа социальных явлений и процессов, усиление научных основ практической деятельности. В статье проведен анализ форм организации самостоятельной работы студента. В результате показана, что применение самостоятельной работы студента позволяет оптимизировать управление обучения, а также значительно повысить эффективность и объективность учебного процесса.

Ключевые слова: высшее учебное заведение, самостоятельная работа, творческий поиск, квалификация.

Abstract

Kudyarova Zh.B, Dinistanova B.Q., Nazhipkyzy M. **The importance of independent work of students in the educational process** // «Pedagogika and psychology» №1 (26), 2016.

The article shows the importance of independent work of students in the formation of a creative, professionally trained person. The purpose of independent work - the development of methods for obtaining new knowledge, acquire skills of analysis of social phenomena and processes, strengthening the scientific basis of practical activities. The article analyzes the forms of organization of independent work of students. The result shows that the use of students' independent work to optimize the management of training, as well as significantly increase the effectiveness and objectivity of the educational process.

Keywords: higher education, independent work, creative search, qualification.

«Біздің авторлар» бөліміне енгізу үшін (Қаріп 14)

Для включения в раздел «Наши авторы» (Кегль 14)

Кудьярова Жанар Баймаханқызы – кандидат химических наук, Казахский национальный университет имени аль-Фараби, zhanar_kudyarova@mail.ru

Кудьярова Жанар Баймаханқызы – химия ғылымдарының кандидаты, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, zhanar_kudyarova@mail.ru

Kudyarova Zhanar Baimakhanqyzy - Candidate of Chemistry Sciences, Al-Farabi Kazakh National University, zhanar_kudyarova@mail.ru

«Мазмұны» бөліміне енгізу үшін (Қаріп 14)

Для включения в раздел «Содержание» (Кегль 14)

Кудьярова Ж.Б., Діністанова Б.Қ., Нәжіпқызы М. Білім беру үдерісіндегі студенттің өзіндік жұмысының маңыздылығы

Кудьярова Ж.Б., Діністанова Б.Қ., Нәжіпқызы М. Значимость самостоятельной работы студентов в процессе образования

Kudyarova Zh.B, Dinistanova B.K., Nazhipkyzy M. The importance of independent work of students in the educational process

«Педагогика және психология»

ғылыми-әдістемелік журналына мақала жариялауға

ӨТІНІШ

<i>автордың ТӘА (соавторлардың) толық аттары</i>	Кудьярова Жанар Баймаханқызы
<i>Мақаланың аты</i>	Білім беру үдерісіндегі студенттің өзіндік жұмысының маңыздылығы
<i>Бөлім аты</i>	Білім берудің заманауи мәселелері
<i>Ел</i>	Қазақстан
<i>Қала</i>	Алматы
<i>Жұмыс орны</i>	Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
<i>Атқаратын қызметі</i>	Химиялық физика және материалтану кафедрасының аға оқытушысы
<i>Ғылыми дәрежесі</i>	Химия ғылымының кандидаты
<i>Ғылыми атағы</i>	-
<i>Хабарласу сымтетіктері</i>	8 7016850438
<i>Электронды мекен-жай (e-mail)</i>	zhanar_kudyarova@mail.ru

ЗАЯВКА
на публикацию статьи в научно-методическом
журнале «Педагогика и психология»

Ф.И.О. автора (соавторов) полное	Кудьярова Жанар Баймаханқызы
Название статьи	Значимость самостоятельной работы студентов в процессе образования
Название раздела	Современные проблемы образования
Страна	Казахстан
Город	Алматы
Место работы	Казахский национальный университет имени аль-Фараби
Должность	Старший перподаватель кафедры Химической физики и материаловедения
Ученая степень	Кандидат химических наук
Ученое звание	-
Контактный телефон	8 777 6850438
Электронный адрес (e-mail)	zhanar_kudyarova@mail.ru

РЕЕСТР

Примечание: Реестр заполняется в соответствии с образцом, представленным ниже. В случае, если авторами статьи являются два (и более) человека, реестр оформляется на каждого автора отдельно

1	Страна издания журнала	Казахстан, Алматы
2	ISSN	2077-6861
3	Полное наименование журнала	Научно-методический журнал «Педагогика и психология»
4	Периодичность выхода журнала	4 раза в год
5	Год, номер, том, выпуск издания	2016, №1, выпуск 26
6	Издательство, место издания журнала	Типография издательства «Ұлағат», Казахского национального педагогического университета имени Абая
7	Автор(ы) публикации	Кудьярова Ж.Б., Діністанов Б.Қ., Нәжіпқызы М.
8	Место работы автора(ов)	Казахский национальный университет имени аль-Фараби
9	Код УДК	
10	Название статьи (на языке публикации)	Білім беру үдерісіндегі студенттің өзіндік жұмысының маңыздылығы
11	Аннотация на языке текста публикуемого материала (пример: казахском языке.)	Ұсынылып отырған мақалада кәсіби білікті, шығармашылыққа бейім тұлғаларды қалыптастырудағы студенттің өзіндік жұмысының маңыздылығы көрсетілген. Студенттің өзіндік жұмысындағы мақсат – жаңа білім алу әдістерін игеру, әлеуметтік құбылыстар мен үдерістерде өзіндік талдау

		машықтарын иемдену, тәжірибелік әрекеттің ғылыми негіздерін күшейту болып табылады. Мақалада студенттің өзіндік жұмысын ұйымдастыру формаларына талдау жасалған. Нәтижесінде студенттің өзіндік жұмысын дұрыс ұйымдастыру оқуды басқаруды оңтайландыратындығы, сонымен қатар, оқу үдерісінің тиімділігі мен әділдігін айтарлықтай жоғарылататындығы көрсетілген.
12	Резюме на русском языке	В статье показана значимость самостоятельной работы студентов в формировании творческой, профессионально подготовленной личности. Цель самостоятельной работы – освоение методов получения новых знаний, приобретения навыков анализа социальных явлений и процессов, усиление научных основ практической деятельности. В статье проведен анализ форм организации самостоятельной работы студента. В результате показана, что применение самостоятельной работы студента позволяет оптимизировать управление обучения, а также значительно повысить эффективность и объективность учебного процесса.
	Резюме на английском языке	The article shows the importance of independent work of students in the formation of a creative, professionally trained person. The purpose of independent work - the development of methods for obtaining new knowledge, acquire skills of analysis of social phenomena and processes, strengthening the scientific basis of practical activities. The article analyzes the forms of organization of independent work of students. The result shows that the use of students' independent work to optimize the management of training, as well as significantly increase the effectiveness and objectivity of the educational process.
13	Ключевые слова на языке текста публикуемого материала (пример: казахском языке)	жоғары оқу орны, студенттің өзіндік жұмысы, шығармашылық ізденіс, біліктілік.
	Ключевые слова на русском языке	высшее учебное заведение, самостоятельная работа, творческий поиск, квалификация
	Ключевые слова на английском языке	higher education, independent work, creative search, qualification.
14	Объем статьи (страницы)	5
15	Количество иллюстраций	-
16	Количество таблиц	-

17	Количество библиографических ссылок	4
18	Из них: на казахстанских авторов (количество)	1
19	Список библиографических ссылок на казахстанских авторов	Асанов Н. Өзіндік жұмыстардың ерекшеліктері. -Алматы, 2004.